

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2012/1400119467

**VPLYV PURITÁNSKEJ DOKTRÍNY NA
ROZVOJ USA V 19. A 20. STOROČÍ**

Bakalárska práca

2012

Dagmara Haľamová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**VPLYV PURITÁNSKEJ DOKTRÍNY NA
ROZVOJ USA V 19. A 20. STOROČÍ**

Bakalárska práca

Študijný program:	Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor:	6221 7 00 - Medzinárodné ekonomické vzťahy
Školiace pracovisko:	Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce:	Ing. Peter Reťkovský

Bratislava 2012

Dagmara Haľamová

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí vedúcemu záverečnej práce Ing. Petrovi Reťkovskému za podporu, cenné rady, pripomienky a odborné vedenie pri písaní záverečnej práce. Taktiež ďakujem Mgr. Richardovi Kravcovi za jeho rady pri spracovávaní anglického a politicky zameraného textu.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
(podpis študenta)

ABSTRAKT

HALAMOVÁ, Dagmara: *Vplyv puritánskej doktríny na rozvoj USA v 19. a 20. storočí.* – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Peter Reťkovský. – Bratislava: FMV EU, 2012, s. 44.

Cieľom záverečnej práce bolo analyzovať vplyv puritánskej doktríny na rozvoj Spojených štátov amerických v 19. a 20. storočí. Práca je rozdelená do troch hlavných kapitol. Prvá kapitola je venovaná charakteristike a historickému vývoju samotnej puritánskej doktríny, jej formovaniu sa na Európskom kontinente, ako aj charakteristike jej základných čŕt. V ďalšej časti sa charakterizujú základné prúdy otcov zakladateľov a puritánov, ktoré mali najväčší vplyv na základné americké hodnoty a na celkový rozvoj USA. Záverečná kapitola sa zaoberá analyzovaním jednotlivých politických aj ekonomických kľúčových momentov v dejinách USA, ktoré sú založené práve na doktríne puritanizmu. Výsledkom práce je zhodnotenie a vyvodenie záverov vplyvu puritanizmu na vývoj Spojených štátov amerických.

Kľúčové slová:

puritánska doktrína, Spojené štáty americké, Otcovia pútnici, anglikánska cirkev, individualizmus, izolacionizmus, demokracia, americká výnimočnosť

ABSTRACT

HALAMOVÁ, Dagmara: *Influence of puritan doctrine on development of the USA in the 19th and 20th century.* – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Economic Diplomacy. – Final thesis coordinator: Ing. Peter Reťkovský. – Bratislava: FMV EU, 2012, p. 44.

The purpose of the thesis was to analyze the influence of Puritan doctrine on development of the United States of America in the 19th and 20th centuries. The thesis is divided into three main chapters. The first chapter focuses on the characteristics and historical development of the Puritan doctrine itself, its formation in the European continent, as well as its basic features. In the second part, we have characterized the main streams of founding fathers and Puritans who had the biggest influence on basic American values and the overall development of the USA. The final chapter analyzes individual key political and economic moments in the history of the USA that were based on the Puritan doctrine. The thesis is concluded with an assessment and results derived from the impact on Puritanism on the development of the United States of America.

Key words:

puritan doctrine, United States of America, Father Pilgrims, Church of England, individualism, isolationism, democracy, American exceptionalism.

OBSAH

Úvod.....	7
1 Vznik a historický význam puritanizmu.....	9
1.1 Vplyv puritánskeho hnutia na rozvoj USA.....	9
1.2 Pojem puritáni.....	10
1.3 Korene puritánov.....	11
1.4 Rozvoj puritánstva v Anglicku.....	12
1.5 Základné presvedčenie puritánskej doktríny.....	16
2 Prví anglickí osadníci na území USA	18
2.1 Otcovia pútnici □ separatistickí puritáni	18
2.1.1 Príchod pútnikov na americký kontinent.....	18
2.1.2 Teoretický základ viery života pútnikov	19
2.1.2.1 Predestinácia	19
2.1.2.2 Sviatosti.....	19
2.1.2.3 Cirkevná hierarchia	20
2.2 Puritáni z massachusettského zálivu	20
2.2.1 Život v puritánskej kolónii USA	21
2.3 Zlyhanie prvotných osadníkov a úspech puritánov.....	22
2.4 Pôsobenie puritánskej doktríny na americké hodnoty a myslenie	24
2.4.1 Individualizmus	24
2.4.2 Demokracia	24
2.4.3 Oddanosť k vzdelávaniu	24
2.4.4 Izolacionizmus.....	25
2.4.5 Myslenie	25
3. Zlomové body pôsobenia puritánskej doktríny na spoločnosť USA.....	27
3.1 Koncept „City upon a hill“	27
3.2 Boje o nezávislosť	28
3.2.1 Spolupráca s Anglickom.....	28
3.2.2 Spory s mocnosťou a dosiahnutie nezávislosti	29

3.3 Manifest Destiny	30
3.4 Monroeova doktrína	32
3.5 Idea americkej výnimočnosti	34
3.6 Boj proti komunizmu	35
Záver	37
Zoznam použitej literatúry	39

Úvod

Témou predkladanej práce je vplyv puritanizmu a celkovej puritánskej doktríny ako ideovo náboženského smeru na Spojené štáty americké počas dvoch posledných storočí. Práve puritánska doktrína sa totiž stala základom americkej spoločnosti, na ktorej táto veľmoc stojí dodnes.

Cieľom práce je základné spracovanie poznatkov o pôvodne anglickej skupine puritánov a vplyv tejto skupiny na ideový a politický vývoj Spojených štátov amerických. Základom je uvedenie si odlišností dvoch puritánskych prúdov: prvotných osadníkov, teda Otcov pútnikov a Masechussetských puritánov, ktorí mali výrazný vplyv na súčasnú kultúru Spojených štátov amerických. Práca si tiež kladie za cieľ analýzou vzniku doktríny a puritánskeho učenia poskytnúť detailnejší náhľad na súvislosti medzi jednotlivými pravidlami, normami a zvykmi puritanizmu a americkými hodnotami, ktoré sú badateľné v každodennom živote Američanov 19. a 20. storočia. Práca tiež rozoberá vybrané kľúčové momenty, kedy sa v Spojených štátoch amerických prejavil vplyv puritánskych doktrín a preukazuje sa tak ich výrazný vplyv nielen na kultúrne, ale zároveň aj na ekonomické a politické smerovanie krajiny.

V súčasnosti sa podobnej téme v Slovenskej republike venuje len veľmi málo autorov. Téma puritanizmu je rozoberaná najmä v teologických kruhoch, avšak väčšinou iba kriticky, čo je pochopiteľné, keďže puritáni zastávali celkom odlišné názory na vieru a náboženstvo ako učenie rímskokatolíckej cirkvi. Čo sa týka puritánskej doktríny a jej vývoja, najväčší počet odborných článkov, monografií a diskusií je možné nájsť vo forme anglických a amerických internetových zdrojov. Počas vypracúvania témy sme sa stretli s niekoľkými vysokokvalitnými portálmi, ktoré sú venované práve pôsobeniu tejto doktríny na historické ale i súčasné dianie v Spojených štátoch amerických. Celková dostupnosť zdrojov práce teda nebola jednoduchá, a to tiež vzhľadom na jazykovú náročnosť niektorých anglických textov zo 16. storočia. Aj napriek uvedeným skutočnostiam však v práci dokážeme prezentovať všetky nadobudnuté vedomosti vzťahujúce sa k danej téme.

Práca je založená najmä na analýze, syntéze a komparácii zistených poznatkov. Analýzou jednotlivých vývojových etáp puritánov sme dospeli ku kľúčovým informáciám o ich zvyklostiach, tradíciách, normách a náboženskom presvedčení, ktoré sa neskôr premietli do americkej kultúrnej identity. Rozložením zložitej historickej skutočnosti odкрývame základné presvedčenia puritánskej doktríny, s ktorými sme pracovali pri

implikovaní jednotlivých skutočností americkej histórie. Po analýze jednotlivých informácií sme doplnkovou všeobecnou metódou □ syntézou □ skúmali cieľ práce, teda vplyv puritanizmu ako takého na rozvoj Spojených štátov amerických. Syntéza historických faktov a pozadí analyticky zistených skutočností a prejavov americkej kultúry 19. a 20. storočia sa prejavuje najmä v konečných záveroch a hodnoteniach, kde je vplyv tejto doktríny najlepšie viditeľný. V práci taktiež využívame metódu komparácie, a to pri porovnávaní odlišností a podobností dvoch zdanlivo rovnakých puritánskych vetiev, teda otcov pútnikov a massachusettských puritánov.

Danú tému sme sa rozhodli spracovať z dôvodu záujmu o Spojené štáty americké a ich históriu.

1 Vznik a historický význam puritanizmu

1.1 Vplyv puritánskeho hnutia na rozvoj USA

Táto práca je venovaná nielen ideám puritanizmu a puritánskej doktríny, ale hlavne vplyvu hnutia inšpirovaného týmto učením na ďalší rozvoj Spojených štátov amerických. Pojem rozvoj je veľmi široko definovateľný, a preto by sme hneď na začiatku práce radi zadefinovali, na ktorý typ rozvoja sa budeme v nasledujúcej práci zameriavať. Rozhodli sme sa venovať hlavne trom kľúčovým typom rozvoja, a to: kultúrnemu, ekonomickému a v neposlednom rade aj politickému rozvoju. Domnievame sa, že pri každom z vyššie uvedených typov bude prínos puritánskeho učenia viditeľný a značne výrazný.

Čo sa týka kultúrneho rozvoja Spojených štátov amerických, je dôležité spomenúť najmä založenie prvých významných vzdelávacích inštitúcií, medzi ktoré patria aj svetoznáme univerzity ako Harvard a Yale, nachádzajúce sa na severovýchode USA. Zároveň ruka v ruke s rozvojom školstva došlo k rozmachu drámy, hudby a písania rôznych literárnych žánrov. Tieto boli spočiatku pod veľmi prísny puritánsky drobnohľadom, čím môžeme vysvetliť zákaz verejného publikovania niektorých umeleckých diel(napríklad Shakespearove hry).¹

Spojené štáty americké boli a sú dlhodobo považované za svetovú ekonomickú veľmoc aj vďaka ideám puritánstva. Toto prvenstvo si udržali aj napriek niekoľkým hospodárskym krízam rôzneho rozsahu a dopadu. Predchádzajúce tvrdenie je založené na skutočnosti, že v danom období došlo k bezprecedentnému rastu ekonomiky vďaka rozmachu priemyselnej revolúcie, ktorá sa vyvíjala v Spojených štátoch rýchlejšie ako v Európe. Konjunktúra ekonomiky štátu zároveň zabezpečovala to, že sa americká priemyselná výroba rýchlo dostávala do popredia na svetových trhoch, hlavne jej exportné odvetvia.

Politika USA v 19. a 20. storočí sa vyznačovala hlavne vnútropolitickými témami a prioritami. Medzi tie, ktoré najviac formovali vývoj a smerovanie krajiny patria občianska vojna Severu proti Juhu a s ňou súvisiace hnutie za zrušenie otroctva (vychádzajúce z princípov abolicionizmu). Ďalej stojí za spomenutie pomerne rigidne

¹ GLOBE THEATRE. Globe theatre and the Puritans. [online]. [cit. 2011-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.globe-theatre.org.uk/globe-theatre-puritans.htm> >

presadzovaný izolacionizmus, ktorý sa začal uplatňovať presadzovaním Monroeovej doktríny v prvej polovici 19. storočia. V 20. storočí sa vplyv puritanizmu odzrkadlil napríklad aj v ideách internacionalizmu. Na všetky tieto udalosti mala nepochybne výrazný vplyv aj puritánska doktrína.

1.2 Pojem puritáni

Táto z historického pohľadu relatívne významná skupina ľudí sa objavuje po prvýkrát v Európe okolo konca šestnásteho a začiatku 17. storočia. Najmä v tomto období sa totiž vo Veľkej Británii začal rozvíjať nový náboženský prúd. Tento prúd môžeme označovať tiež aj ako voľné reformné hnutie, ktorému k vývoju značnou mierou prispela kalvinistická reforma. Puritánske náboženské hnutie sa vyznačuje radikálnym názorom, ktorý hovorí o neúplnosti anglickej reformácie, pretože jej reformačné procesy nezasiahli dostatočne storočia zaužívané doktríny, ako ani celkovú štruktúru cirkvi.² Anglikánsku cirkev vnímali stúpenci puritanizmu veľmi negatívne. Medzi podstatnými príčinami jej zlého obrazu by sme mohli vyzdvihnúť najmä prevahu politických názorov v cirkvi nad tými duchovnými a taktiež umelo vytvárané doktríny a dogmy, ktoré boli podsúvané veriacemu ľudu.³ Pod pojmom puritáni by sme teda vo všeobecnosti mohli chápať skupinu ľudí, ktorá sa usilovala o tvrdšie a hlbšie reformy v anglikánskej cirkvi.

Príznačné pomenovanie tejto skupiny pochádza z anglického výrazu „purify“, čo v presnom preklade znamená „očistiť“. Toto pomenovanie je dosť výstižné, pretože hlavnou a ústrednou myšlienkou a prvoradým cieľom puritánskeho hnutia bolo práve „očistenie“ anglikánskej cirkvi od akéhokoľvek katolíckeho vplyvu.⁴ Medzi spoločné prvky s katolicizmom môžeme zaradiť skutočnosť, že puritáni verili v Bibliu, ktorá bola Božím zákonom. Podľa puritánskeho výkladu jedine Biblia ukazuje a hovorí ľudstvu, ako má správne žiť.⁵ Puritáni sa držali striktnie jej monastického⁶ výkladu, ktorý ovplyvňoval ich konanie každodenného života. Odstránili skoro všetky cirkevné a formálne zvyky vrátane

² BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

³ KIZER, Kay. Puritans. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: <<http://www.nd.edu/~rbarger/www7/puritans.html>>

⁴ BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

⁵ BURTON, Edwin. Puritans. The Catholic Encyclopedia. [online]. [cit. 2011-11-20] Dostupné na internete: <<http://www.newadvent.org/cathen/12581a.htm>>

⁶ Monastický (z gréckeho *monachos* - "osamotený", "mních"), tento výraz sa používal pre kláštorný život mníchov, teda život v odlúčení od sveta, život zameraný iba na službu Bohu

tradícií, ktoré boli katolíckou cirkvou budované niekoľko storočí (napríklad Vianoce).⁷ Nakoniec sa ich snaženie o očistu rozvinulo nielen v cirkevných sférach, ale preniklo aj do očisty seba samého a spoločnosti zároveň.

1.3 Korene puritánov

Ak chceme správne pochopiť všetky súvislosti a okolnosti viažuce sa k vzniku puritánskej doktríny, je predovšetkým potrebné uviesť historické skutočnosti, ku ktorým došlo niekoľko rokov až desaťročí pred sformovaním prvého puritánskeho hnutia. Medzi tieto fakty zaradíme dva kľúčové okamihy stredovekých dejín Západnej Európy.

Prvým je založenie a odtrhnutie sa anglikánskej cirkvi od rímskokatolíckej cirkvi pod vedením anglického kráľa Henricha VIII. Znamenalo to, že zreformovaná anglikánska cirkev nemala vlastný teologický základ a jej učenie bolo od začiatku premenlivé v závislosti od daných dobových podmienok, no hlavne od anglického monarchu.

Druhým okamihom, ktorý je z nášho pohľadu potrebné spomenúť a vyzdvihnúť, je vynájdenie nového, rýchlejšieho a lacnejšieho spôsobu kníhtlače nemeckým kovorytcom Johannom Gutenbergom dňa 23. februára 1455. Jeho vynález spôsobil obrovský rozmach produkcie kníh a s ňou spojeného šírenia myšlienok. Práve vďaka kníhtlači sa začali šíriť do celej Európy tlačené knihy. No predovšetkým to bola Biblia, ktorá sa širila neuveriteľnou rýchlosťou a bola najprekladanejšou knihou tohto obdobia.⁸

Práve Biblia zabezpečila vznik nových sociálnych reforiem v Anglicku. Jej postupným prenikaním na územie Británie dokázalo čoraz viac ľudí pochopiť a následne zavrhnúť nezrovnalosti v dobovom učení katolíckej cirkvi.⁹ V spoločnosti silneli hlasy za hlbšiu a dynamickejšiu reformáciu a oddelenie sa od tradičných obradových prvkov, ktoré ľudia videli ako prekážku medzi veriacimi a skutočným poznaním Boha. Títo ľudia neboli iba bežní občania. Často to boli muži, pôsobiaci na významných postoch, vo verejnej správe či v Parlamente, alebo, v neposlednom rade, aj samotných kňazov, ktorí školili

⁷ NAŠE DEJINY. Ako k nám prišli Vianoce. [online]. [cit. 2011-03-20]. Dostupné na internete: < <http://vargad.net/vianoce/vianoce.php> >

⁸ HAMMOND, Peter. Frontline Fellowship. The Reformation. [online]. 3.3.2012 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.frontline.org.za/articles/thereformation_lectures.htm >

⁹ THE END TIME PILGRIM. Puritan history, past, present and future. [online]. [cit. 2011-11-30]. Dostupné na internete: < <http://endtimepilgrim.org/puritans.htm> >

nových kňazov v reformnom učení. Ich cieľom bol život podľa Božieho slova, tak ako to káže Biblia, a teda život bez akéhokolvek prikrášľovania.¹⁰

Čo sa týka teologických koreňov puritanizmu, ich začiatky sa datujú dve stovky rokov skôr. Už v polovici 14. storočia anglický teológ John Wycliff, považovaný tiež za predchodcu protestantskej reformácie, prezentoval verejnú podporu kráľovi Eduardovi III., ktorý odmietol platiť pápežovi poplatky. Požiadavka na očistu spoločenského života sa objavuje tiež v pôsobení prvých anglických reformátorov, napr. u Williama Tyndalea, ktorý poukazoval na to, aké dôležité je mať záväzok k Písmu a teológii.¹¹ Ďalším pokračovateľom tohto ideového smeru bol John Knox. Vo svojich prácach sa venoval dôkladnej reforme Cirkvi a štátu. Pri výpočte ideových predchodcov puritanizmu nesmieme zabudnúť ani na meno John Hooper, ktoré sa spája s názormi o potrebe regulácie cirkevnej štruktúry a osobného života svätým Písmom.¹²

Prvým skutočným puritánom, ktorý verejne zastával a hlásal nové názory v Anglicku bol Thomas Cartwright. Za svoje otvorené a nekonvenčné názory a presadzovanie puritánskeho prístupu k cirkevným ceremoniam a organizačným postupom, osobitne kritiku hierarchie a štruktúry anglikánskej cirkvi bol dlhoročne prenasledovaný.¹³ Mnoho rokov pôsobil v zahraničí, najmä v Holandsku, ale vďaka svojmu neoblomnému presvedčeniu a presadzovaniu puritánskych ideálov si získal značnú popularitu v Anglicku aj Írsku ako aj podporu vplyvných osobností, vďaka ktorým sa mu podarilo dôstojne dožiť svoj život v Británii, v relatívne blahobytnom postavení.

1.4 Rozvoj puritánstva v Anglicku

V Anglicku sa od vzniku krajiny po nami rozoberané obdobie vystriedalo mnoho panovníkov, z ktorých každý mal rozdielne prístupy k puritanizmu; všetky, pozitívne i negatívne prístupy však viedli k snahe puritánov o stále hlbšiu a hlbšiu reformu.

Musíme poznamenať, že pomenovanie puritán sa začalo používať až od čias vlády kráľovnej Alžbety I. Dovtedy bol tento myšlienkový prúd vnímaný a ponímaný ako súčasť

¹⁰ BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

¹¹ THE END TIME PILGRIM. Puritan history, past, present and future. [online]. [cit. 2011-11-30]. Dostupné na internete: <<http://endtimepilgrim.org/puritans.htm>>

¹² BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

¹³ ENRICHMENT JOURNAL. Thomas Cartwright And English Presbyterianism [online]. [cit. 2011-11-30]. Dostupné na internete: <http://www.frontline.org.za/articles/thereformation_lectures.htm>

protestantizmu, z ktorého sa v priebehu približne jedného storočia oddelil ako nová reformná doktrína.¹⁴

Obdobie ku koncu 16. storočia, počas ktorého vládla Mária, dcéra Henricha VIII, bolo veľmi konzervatívne. Jej snaha o znovu navrátenie Anglicka a jeho obyvateľov na katolícku vieru odsudzovala akékoľvek alternatívne názory, ktoré vystupovali proti katolicizmu.¹⁵ Práve pre jej tresty voči tým, ktorí nechceli konvertovať na katolícku vieru, ju protestanti nazývali „krvavá“ (Bloody Mary). Za vlády tohto monarchu mali prívrženci protestantizmu na výber z troch možností:

1. útek do exilu,
2. konverziu na rímsky katolicizmus, alebo
3. trest, teda upálenie.

Toto prenasledovanie avšak neprinieslo požadovaný výsledok, skôr naopak. Stúpenci nového smeru sa aj naďalej stretávali na tajných rokovaníach. Veľké množstvo prenasledovaných veriacich, ktorí exilovali do iných európskych krajín (Nemecko, Holandsko) sa začalo sústreďovať okolo skupiny Jána Kalvína a nasledovať jeho náboženské učenie.¹⁶ Kalvín nebol len silná osobnosť, ale založil nové učenie – kalvinizmus, ktoré dôveryhodne sprostredkoval ďalej. Keď sa náboženské pomery v Anglicku po smrti kráľovnej uvoľnili, kalvinistickí stúpenci sa vrátili tam, odkiaľ boli vyhnaní, a začali hlásať svoje novonadobudnuté učenie a poznanie z Európy.

Obdobie vlády kráľovnej Alžbety I. sa vyznačuje kompromisným vierovyznaním. Anglická cirkev teda nebola ani striktné katolícka, ale ani výlučne protestantská. Práve z tohto obdobia šesťdesiatych rokov 16. storočia pochádza prvá historická zmienka použitia výrazu *puritán*. Týmto pojmom boli označovaní horliví reformovaní protestanti, alebo tiež nekonformistickí stúpenci alžbetínskej cirkvi, ktorí zastávali ideu nezlučiteľnosti náboženstva s rímskou cirkvou kvôli jej bohoslužobným praktikám a tisícročným tradíciám.¹⁷ Hnutie si síce na jednej strane Alžbetínsku cirkev vážilo, avšak, na strane

¹⁴ KIZER, Kay. Puritans. [online]. [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: < <http://www.nd.edu/~rbarger/www7/puritans.html> >

¹⁵ THE THUDOR HISTORY. Mary I, Queen of England [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné na internete: < <http://tudorhistory.org/mary/> >

¹⁶ KIZER, Kay. Puritans. [online]. [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: < <http://www.nd.edu/~rbarger/www7/puritans.html> >

¹⁷ MILOŠŤ KREŠŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

druhej aj napriek tomu presadzovalo názor, že pôvodná reforma nebola dostatočná a bolo potrebné nastoliť otázku reformy novej.

Puritáni zo začiatku neboli organizovanou spoločenskou skupinou. Skôr boli označovaní za reformnú náboženskú silu, ktorá sa snažila o zavedenie novej anglickej cirkvi. Na základe rozdielov v ponímaní podmienok a možností vytvorenia a zriadenia novej cirkvi sa puritáni rozdelili do dvoch skupín.¹⁸ Prvá skupina predstavovala zástancov episkopalizmu. Jeho hlavnou ideologickou črtou je požiadavka „na obmedzenie pápežskej moci voči biskupom jej podriadením koncilu“¹⁹. Inými slovami, propaguje prevahu koncilu, teda stretnutia biskupov nad celkovou mocou pápeža. Druhá zastávala kongregacionalistický model. Tento model je založený na idei, že najvyššou a jedinou organizačnou jednotkou cirkvi je cirkevný zbor pozostávajúci z jej jednotlivých členov. Tento názor získal podporu v prostredí protestantských a evanjelických cirkví. Základným a charakteristickým prvkom tohto náboženského myšlienkového prúdu je zdôrazňovanie slobody rozhodovania jednotlivca a nezávislosti na hierarchii.

Napriek rozdielnosti vnímania sa u oboch prúdov vyskytoval rovnaký sociálny problém: nespokojnosť s dovtedajším stavom fungovania Cirkvi. Keďže možnosti ako presadiť nové teologické prúdy boli počas tohto obdobia vo výraznej miere obmedzené, rozhodli sa puritáni využiť svoj vplyv na inej pôde. Začali pôsobiť v mnohých vzdelávacích inštitúciách, napríklad v Trinity College v Dubline, Sidney Sussex College na univerzite v Cambridge a na Emmanuel College.²⁰ Posledná zo spomínaných vzdelávacích inštitúcií slúžila najmä ako prípravná pôda pre nových puritánskych kňazov, ktorí boli pripravení odovzdať svoje poslanie ľudu a šíriť osvetu.

Vláda Jakuba I. znamenala pre anglickú reformáciu veľký pokrok. Dôvodom bol kráľov škótsky pôvod, odkiaľ pochádzali aj korene kalvinizmu. Puritáni sa teda domnievali, že práve tento kráľ bude iniciovať hlbšiu a radikálnejšiu reformáciu.

V roku 1603, kedy sa trónu mal ujať nový kráľ, vydali anglickí puritáni Miléniový manifest (Millenary Petition). Viac než tisíc puritánskych kňazov vyjadrilo svojím podpisom znechutenie zo stavu anglikánskej cirkvi a požadovali jej zmeny. Patrili medzi ne aj striktné puritánske požiadavky, ako napríklad odmietanie používania svadobných

¹⁸ MILOŠŤ KREŠŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

¹⁹ Výkladový slovník. Dostupný na internete < <http://www.yourdictionary.com/episcopalism> >

²⁰ MILOŠŤ KREŠŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

prsteňov, klaňanie sa pri vyslovení mena Ježiš a podobne. Aj keď boli zo začiatku puritáni spokojní s nastupujúcim vládcom, ich nadšenie nevydržalo dlho. Prvé sklamanie prišlo už rok po manifeste. V roku 1604 bol zvolaný snem, na ktorom sa kráľ po vypočutí vysokopostavených puritánskych kazateľov o smerovaní Cirkvi priklonil na stranu biskupov.²¹

Musíme však poznamenať, že aj napriek tomu, že náboženská reforma počas vlády tohto panovníka nedosiahla vrchol, jeho výsledky v tomto smere boli omnoho viditeľnejšie ako za éry jeho predchodkyne. Príkladom môže byť preklad Biblie, ktorej meno sa uchovalo spolu s menom kráľa a dones ju môžeme poznať ako „Bibliu kráľa Jakuba“.²²

Aj napriek neúspechu svojich snáh u kráľa sa väčšina puritánov rozhodla naďalej zotrvať v anglikánskej cirkvi s nádejou, že budú môcť začať iniciovať riadenú reformu zvnútra. Iní sa rozhodli oddeliť sa a vytvoriť separatistické skupiny pútnikov, ktoré nemali nič spoločné s oficiálnou štátnou cirkvou. Práve títo separatisti odišli do Ameriky v roku 1620 ako pútnici a vytvorili vlastný systém doktrín, ktorý budeme rozoberať v podkapitole 2.1. Samozrejme, toto rozdelenie sa nezaobišlo bez následkov, pretože podľa vtedajších nariadení boli všetky cirkvi okrem anglikánskej označené za ilegálne. Práve v tomto období utekalo mnoho pútnikov za náboženskou slobodou do Holandska. Pútnici si ťažko zvykali na odlišnú holandskú kultúru. Ich problémy spočívali najmä v oblasti poľnohospodárstva, ktoré v Holandsku, krajine kde je málo poľnohospodárskej pôdy a hospodárstva, nebolo možné. Holandská ekonomika bola v prvom rade založená na námornej doprave a obchode.²³

Puritáni, ktorí zostali na území Anglicka, sa museli podriaadiť vláde nového kráľa Karola I. V roku 1640 sa v Anglicku začala tzv. puritánska revolúcia, ktorá roku 1649 priviedla na popravisť syna a nástupcu Jakuba I. – Karola I. Stuarta. Neslobodno zabúdať, že pre puritánov – radikálnu odnož anglického protestantizmu – nebolo hlavným kameňom úrazu ani tak úsilie Karola I. obmedziť práva parlamentu, ako skôr nimi vnímaný nebezpečný „duch pápežstva“ v Anglikánskej cirkvi.²⁴ Manželka Karola I. bola veľmi silne katolícky orientovaná a so žiadnou nekatolíckou cirkvou, nemala zľutovanie. Puritáni teda nenašli podporu ani u nového panovníka. Karol I. však nebol len pod trvajúcim tlakom

²¹ MILOŠ KREŠŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

²² Z anglického výrazu King James Bible, dostupná v online verzii <http://www.kingjamesbibleonline.org/>

²³ MAYFLOWER HISTORY. Church and religion. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth7.php> >

²⁴ DIELŇA SV. JOZEFA. Ťažké dejiny katolicizmu v anglicku. 10.7.2011 [online]. [cit. 2011-11-27]. Dostupné na internete: < <http://dielnasj.blogspot.com/2011/07/tazke-dejiny-katolicizmu-v-anglicku-3.html> >

manželky, ale aj arcibiskupa a biskupov, ktorí považovali puritánov za nebezpečnú sektu narušajúcu stabilitu samotnej Anglikánskej cirkvi. Pod vplyvom okolia následne začal monarcha konať v neprospech puritánov a bolo jasné, že vnútornú reformu cirkvi sa im určite nepodarí dosiahnuť. Kráľove zákroky proti puritánskemu hnutiu zostrili situáciu natoľko, že vyústila do Anglickej občianskej vojny, ktorá trvala od roku 1642 až do roku 1649.

Na čelo krajiny sa dostáva Oliver Cromwell, ktorý bol označovaný za aktívneho zástancu puritanizmu. Bojoval za slobodu, tak náboženskú ako aj politickú, a puritánom sa za jeho obdobia darilo rozvíjať svoje učenie a šíriť ho medzi ľuďmi. Po jeho smrti nastáva reštaurácia Stuartovcov. Bol vydaný zákon o uniformite, ktorý znamenal, že v krajine sa nastolil taký náboženský status quo, ktorý platil pred občianskou vojnou.²⁵

Na základe tohto aktu už ani puritáni, ktorí zostali na území Anglicka, neverili v úplnú reformu. Následne opustilo cirkev niekoľko tisíc duchovných, ktorí začali formovať svoje vlastné zoskupenia mimo Anglicka. Možno sa celý pokus puritánov o reformáciu v konečnom dôsledku javí ako nevydarený, no nie je to celkom tak. Nepodarila sa im síce úplná reformácia anglickej cirkvi, no aj napriek nepriaznivým dobovým podmienkam, v ktorých sa tento smer vyvíjal, si zachoval svoje hodnoty, ciele a hlavne vieru v možnú zmenu, ktoré sa o niekoľko rokov rozšírili do nového sveta.

„Označenie puritán prestávame v dejinných prameňoch vidieť hlavne odvtedy, kedy už títo kresťania nemali proti čomu protestovať. Keď už mohli uctievať Boha po svojom v línii čistého protestantizmu, začali formovať organizovanejšie štruktúry, ktoré sú známe dodnes.“²⁶

1.5 Základné presvedčenie puritánskej doktríny

Medzi hlavný teoretický základ puritánskeho učenia vyvíjajúceho sa na prelome 15. a 16. storočia patrili štyri základné presvedčenia, ktorými sa puritáni riadili a prispôbovali im svoj život.

Prvým presvedčením, v ktoré verili, bolo, že spása človeka závisí jedine od Boha a od nikoho iného. Jedine Boh teda môže spasiť ľudstvo, ktoré je tým pádom plne závislé od jeho vôle. Z predošlých učení, z ktorých vychádza aj puritánstvo, si zobrali vieru v to, že jediný spôsob ako získať spásu je prijatie a zmierenie sa s Bohom. Aj sami puritáni však

²⁵ MILOŠŤ KREŠŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

²⁶ Ibid.

obohatili túto pravdu o niektoré reformné myšlienky. Snažili sa zaviesť jednoduchý štýl kázni, ktoré by poukázali presne na to, čo je zlé, teda cestu, ktorou sa veriaci dostanú do pekla a zároveň na to, čo by sme mali robiť, aby sme si zaistili schody do neba k milostivému Bohu. Kládli aj doraz na proces konvertovania. Významné osobnosti tej doby sa snažili prednášať kázne a hovoriť ľudu príbehy spojené s Bohom a jeho schopnosťou prijať aj ľudí, ktorí boli rebelmi, teda nevyznávali len puritánske učenie.²⁷

Druhým presvedčením bolo, že Biblia je nevyhnutným sprievodcom a najväčšou autoritou počas života každého jedného človeka. Výklady Biblie boli veľmi diskutovanou témou medzi všetkými náboženskými prúdmi, puritánmi a anglikánmi, ale aj medzi puritánmi samotnými. Zaujímavosťou je, že hoci si ju každý smer vysvetľoval rôzne, pričom kľúčovým rozdielom bolo chápanie samotného písma, všetky smery v neposlednom rade verili v to isté – že Biblia je tou najvyššou autoritou na zemi. Anglikáni tvrdili, že kresťania by mali robiť to, čo Biblia nezakazuje, na rozdiel od Puritánov, u ktorých prevládal názor, že kresťania by mali robiť iba to, čo Biblia prikazuje. A práve na základe tejto viery a výkladu puritáni začali žiť svoje životy iba na základe biblickej náuky.²⁸

Tretie presvedčenie sa vzťahovalo k Cirkvi a jej učeniu, ktoré sa malo držať striktnie Písma. Podľa anglikánov bola episkopálna hierarchia tým najsprávnejším spôsobom ako riadiť Cirkev, pretože bolo overené časom a pretrvávalo už niekoľko storočí. Anglikánska episkopálna hierarchia uplatňovala zverenú moc a nijako tým neporušovala zákony písma. Puritáni mali samozrejme iný názor, podľa ktorého biskupi nepochopili, akým spôsobom sa má správne vykladať učenie o Biblii. Okrem toho tvrdia, že sama Biblia určuje cirkevný poriadok a ten určite nie je založený na systéme biskupov. Aj keď sa práve v otázke systému medzi puritánmi diskutovalo veľmi dlho, nikdy sa na ňom presne nedohodli.

Posledným presvedčením bola vyjadrená idea, že spoločnosť by sa mala správať tak, akoby bola jeden celok a za to ju nakoniec bude aj Boh súdiť ako celok. Dôsledkom tohto presvedčenia bolo, že puritáni sa teda snažili „spuritanizovať“ celé Anglicko.²⁹

²⁷ THEOLOGY/ DOCTRINES. Puritanism [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://www.matthew548.com/d-puritan.html> >

²⁸ Ibid.

²⁹ BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

2 Prví anglickí osadníci na území USA

Prví osadníci sa plavili z Európy do Ameriky z rôznych príčin. Medzi hlavné dôvody Európanov patrilo najmä záujem objavovať nové nepoznané miesta, získať a zarobiť na ťažbe drahých kovov, no predovšetkým šíriť a uplatňovať svoju náboženskú slobodu.³⁰

2.1 Otcovia pútnici □ separatistickí puritáni

2.1.1 Príchod pútnikov na americký kontinent

V skutočnosti z Európy prišli dve hlavné skupiny anglických osadníkov. Prvou skupinou boli takzvaní otcovia pútnici (z anglického Father Pilgrims, ďalej označovaní len ako „pútnici“). V Anglicku sa formovali pod vedením Williama Bradforda ako separatistickí puritáni, ktorých sme v krátkosti spomínali v predchádzajúcej kapitole. V roku 1607 skupina separatistov odišla do holandského Leydenu. Kalvínski Holanďania im však umožnili vykonávať len nízko platenú robotnícku prácu, čo bolo dôvodom toho, že niektorí členovia kongregácie sa s takouto diskrimináciou nezmierili a radšej sa vysťahovali do Nového sveta.³¹

Pod tlakom pracovnej a náboženskej neslobody sa v roku 1620 na základe povolenia od Virgínskej spoločnosti³² začali plaviť do Ameriky na lodi Mayflower s jedným cieľom: založiť si vlastnú kolóniu vo Virgínii.³³ Vzhľadom na náročné poveternostné podmienky a dĺžku plavby sa pútnikom nepodarilo dostať do pôvodne plánovanej destinácie. Namiesto vo Virgínii sa vylodili severnejšie, pri myse Cape Cod v Novom Anglicku. Pútnici na tomto mieste založili osadu, ktorú nazvali Plymouth. Virgínska spoločnosť poskytla pútnikom povolenie usadiť sa vo Virgínii, avšak nie v Cape Cod, kde neexistovalo žiadne spoločenské usporiadanie, ktorým by sa usadlíci mohli riadiť. Otcovia pútnici sa preto rozhodli vyriešiť problém spísaním dohody nazvanej „Mayflower Compact“, ktorou sa všetci zakladatelia dohodli, že budú konať tak, aby dosiahli čo

³⁰ BOCKOVÁ, V., HRÁVIKOVÁ, T., 2008. *British, American and Slovak studies*. e realie, s. 120

³¹ COUNTRY STUDIES. United states history. Massachusetts. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://countrystudies.us/united-states/history-7.htm> >

³² Z anglického Virginia Company je anglická spoločnosť ktorá vznikla na začiatku 17. storočia, jej akcionári očakávali zisky zo zlata a tovar ako víno, citrusové plody, olivové oleje, smolu, a ďalších produktov lesa potrebných pre lodiarstvo

³³ TW NOVINY. Vznik USA. 31.5.2009 [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://www.tw-noviny.estranky.sk/clanky/amerika-v-minulosti/vznik-usa.html> >

najväčší a dlhotrvajúci úspech a stabilitu kolónie.³⁴ Dohodu neskôr používali aj ďalší anglickí osadníci a stala sa základom pre špecifickú americkú tradíciu vlády založenej na dohode.

2.1.2 Teoretický základ viery života pútnikov

Pútnici verili, že anglikánska ako aj katolícka cirkev sa nepridržiavajú pravého Kristovho učenia, čo bolo dôvodom na založenie nových náboženských rituálov a celkovej cirkevnej hierarchie. Ich učenie vykazovalo odlišnosti od všeobecnej puritánskej doktríny.

2.1.2.1 Predestinácia

Otcovia pútnici verili, že pred vznikom sveta Boh predurčil všetko. Niektorí ľudia sú predurčení na zatratenie a iní sú predurčení na spásu, pričom slobodná ľudská vôľa nehrá žiadnu rolu.³⁵ Nebolo nič, čo by jednotlivec mohol počas svojho života urobiť, aby sa zachránil. V samotnom Písme nachádzame niekoľko textov, ktoré na prvý pohľad môžu predestinačné teórie podporovať.³⁶ Idea predestinácie nebola iba o božom predurčení pred narodením, ale taktiež o znášaní tohto predurčenia počas života. Predestinačné teórie zastávajú názor, že to, či človek bude zatratený alebo hodný spásy, Boh predurčí chudobou alebo bohatstvom jednotlivca počas života. Z tohto tvrdenia teda vyplýva absolútna a zároveň zacyklená nemožnosť „šťastného“ posmrtného života chudobnej rodiny.³⁷

2.1.2.2 Sviatosti

Pre pútnikov existovali iba dve sviatosti a to krst a prijímanie tela božieho (eucharistia).³⁸ Ostatné sviatosti pochádzajúce z anglikánskej alebo rímskokatolíckej cirkvi považovali za dodatočné prispôsobenie si biblického výkladu.³⁹ Manželstvo považovali pútnici napríklad za civilnú záležitosť, ktorá by mala byť v správe štátu a nijakým

³⁴ TEACHERS. The Pilgrims and Puritans come to America. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < http://teachers.henrico.k12.va.us/fairfield/saunders_d/homework/colonies/puritans.pdf >

³⁵ MAYFLOWER HISTORY. Church and religion. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth7.php> >

³⁶ z listu Rimanom /9,15-24/?

³⁷ NEW ADVENT. Predestination. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.newadvent.org/cathen/12378a.htm> >

³⁸ MAYFLOWER HISTORY. Church and religion. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth7.php> >

³⁹ RYKEN, L., 1991, Wordly saints: Puritans as they really were. s. 122

spôsobom sa nezaradovať medzi sviatosti. Ikony a náboženské sviatosti ako kríže, sochy a prepychová architektúra boli puritánskou cirkvou zamietané a považované za modly. Odmietavý postoj zaujali aj k anglikánskej „Book of Common Prayer“,⁴⁰ pretože modlitby by mali obsahovať spontánne vyznanie a nie predurčený text.⁴¹

2.1.2.3 Cirkevná hierarchia

V pútnickej cirkvi bolo zamietnutých niekoľko hierarchických prvkov, akými sú Pápež, uctievanie svätých, či ich pozostatkov. Cirkev Otcov pútnikov sa sústreďovala okolo piatich úradníkov: pastora, učiteľa, starešiny diakona a diakónky. Pastora predstavoval vysvätený kazateľ ktorého povinnosťou bolo kontrolovať život členov kongregácie. Učiteľ, taktiež vysvätený kazateľ bol zodpovedný za výučbu v kongregácii. Starešina, bol laik, zodpovedný za chod kostola v Plymouth. Diakon navštevoval a pomáhal starším a chudobným, zatiaľ čo diakónka pôsobila ako pôrodná asistentka.

V domácnosti pútnikov bola rodinná hierarchia určená. Otec bol hlavou rodiny, teda hierarchicky najvyššie, od neho sa očakávalo že bude udržiavať svoju autoritu nad ženou, deťmi aj služobníctvom. Od manžela sa tiež očakávalo, že bude milovať svoju ženu rovnako, ako Kristus miloval svoju cirkev.⁴²

2.2 Puritáni z massachusettského zálivu

V roku 1630 sa na brehoch massachusettského zálivu vylodila druhá skupina prisťahovalcov z Anglicka. Boli to neseperatistickí puritáni, stúpenci puritánskej doktríny, ktorých v Anglicku čoraz viac prenasledovali kvôli ich náboženskému presvedčeniu (pre účely tejto práce ich budeme nazývať jednoducho puritáni). Puritáni sa nechceli úplne oddeliť od anglikánskej cirkvi, no požadovali určité zmeny a reformy. Rovnako ako otcovia pútnici, aj puritáni disponovali povolením na plavbu a osídlenie Ameriky od Spoločnosti massachusettskeho zálivu.⁴³ Pod vedením Johna Winthropa sa puritáni usadili v Novom Anglicku a vytvorili Kolóniu Massachusettského zálivu. Práve ich vodca sa

⁴⁰ Kniha modlitieb používaná veriacimi anglikánskej cirkvi

⁴¹ MAYFLOWER HISTORY. Church and religion. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth7.php> >

⁴² MAYFLOWER HISTORY. Families in Plymouth. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth5.php> >

⁴³ Z anglického Massachssets Bay Company

rozhodol vybudovať tzv. „mesto na kopci“⁴⁴. Toto označenie predniesol Winthrop budúcim kolonistom počas plavby z Európy. Mal tým na mysli miesto, ktoré bude viditeľné a videné celým svetom, stane sa ideálom Nového Anglicka a bude príkladom pre všetky budúce kolónie.⁴⁵ Táto idea vychádzala z jedného zo základných princípov puritánskej viery, a to princípu spoločnosti ako celku, ktorý je bližšie rozobratý v podkapitole 1.5. Bolo to samozrejme aj miesto, kde by puritáni žili v súlade so svojou náboženskou vierou.

Puritáni vytvorili model spoločenského zriadenia, ktoré sa malo stať príkladom pre všetky ostatné kolónie. Podľa zakladajúcej listiny moc spočívala v rukách generálneho súdneho dvora, pozostávajúceho len zo slobodných alebo plnoprávných členov, ktorí zároveň museli byť členmi puritánskej cirkvi.⁴⁶ Toto ustanovenie zabezpečovalo, že puritáni sa stali dominujúcou politickou aj náboženskou silou v kolónii. Generálny súdny dvor volil vždy guvernéra, ktorým bol celú ďalšiu generáciu práve John Winthrop.⁴⁷

2.2.1 Život v puritánskej kolónii USA

Počas 17. storočia väčšina kolónií Nového Anglicka (okrem Rhode Island, apod.) tvorila jeden veľký puritánsky commonwealth (spoločenstvo). Každá kolónia mala vlastnú vládu, avšak ich zákony boli z veľkej časti založené na spoločnej histórii, a teda boli podobné.

Paternalizmus⁴⁸ bol ako ideológia súčasťou a základom vlády v Európe, aj v novo zakladaných kolóniách, no nikde nebol uplatňovaný tak extrémne ako v Novom Anglicku. Koloniálne právo usmerňovalo nielen obchod ale aj náboženské a spoločenské vzťahy.⁴⁹

Puritáni boli považovaní za významné postavy Nového Anglicka, oddaní povinnostiam a disponujúci odvahou zakladať nové kolónie. Samotní puritáni tvorili len malú časť nových osadníkov, ostatní prisťahovalci sa však dobrovoľne podriadili puritánskej predstave o ideálnej spoločnosti. Právoplatným voličom kolónie sa mohol stať

⁴⁴ Z anglického výrazu City upon a hill

⁴⁵ BEARDSLEY, John., Religious freedom. A model of Christian Charity. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://religiousfreedom.lib.virginia.edu/sacred/charity.html> >

⁴⁶ TEACHERS. The Pilgrims and Puritans come to America. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < http://teachers.henrico.k12.va.us/fairfield/saunders_d/homework/colonies/puritans.pdf >

⁴⁷ NNDB. John Winthrop. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://www.nndb.com/people/575/000050425/> >

⁴⁸ Paternalizmus je systém vládnutia, riadenia vyznačujúci sa centralizmom, direktívnosťou a ochranným postojom.

⁴⁹ HISTORY OF THE USA. Puritans law and character. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: < <http://www.usahistory.info/NewEngland/Puritans.html/> >

len prísne preskúšaný puritán, nazývaný „svätý“. Keďže táto svätosť bola kategóriou mravnou a nie majetkovou alebo rodovou, mohol ju dosiahnuť každý z obyvateľov kolónie.⁵⁰ Viac ako jednu generáciu vládli kolonisti samostatne, nezávisle od Anglicka. Postupne začali o sebe premýšľať a hovoriť ako o Američanoch, nie ako o Angličanoch či Britoch. I keď v ich životoch stále hralo dôležitú úlohu náboženstvo, do popredia sa dostal americký nacionalizmus.⁵¹

Vo veci vzdelávania stáli puritáni vždy v popredí. Mnoho kňazov malo iba klasické vzdelanie, no vďaka ich úsiliu bola založená významná univerzita Harvard. V každej obci, ktorá mala viac ako päťdesiat rodín, sa musel nachádzať učiteľ. V obciach s viac ako sto rodinami muselo byť zriadené aj gymnázium. Tento model sa zaužíval tak, že ho postupne začali používať všetky kolónie. Najvýraznejším znakom života v Novom Anglicku bolo náboženstvo. Štát bol založený na náboženstve a náboženstvo tvorilo základ štátu. Celý politický, sociálny a priemyselný systém bol založený na puritánskom náboženstve.

Výroba sa pod puritánskym vplyvom postupne zvyšovala, produkovali sa výrobky, ktoré zabezpečovali obchod medzi jednotlivými kolóniami. Výrobu do značnej miery zabezpečovali farmári a ich rodinní príslušníci, ktorí vyrábali množstvo nástrojov a strojov najmä pre domáce použitie.

Kolónie vlastnili černošských otrokov, ale v porovnaní s južnými kolóniami ich bolo veľmi málo. Pravdepodobne sa Novom Anglicku nenachádzalo viac ako 15.000 otrokov, z čoho väčšina bola sústredená v kolóniách ako Massachusetts či Connecticut. Otroci, ktorí prichádzali do Nového Anglicka, boli chránení právom a pre nich prospešnými zákonmi, čo bolo znakom že ich nebrali len ako podradných sluhov, ale ako možnú pomoc.⁵²

2.3 Zlyhanie prvotných osadníkov a úspech puritánov

Puritáni boli najúspešnejšími, no v skutočnosti nie prvými osadníkmi na území Spojených štátov amerických. Už pred príchodom anglických puritánov bolo na východnom pobreží niekoľko pokusov o založenie nových kolónií. Tieto pokusy ale zlyhali kvôli hladu, nepoznaným chorobám, či vojnám s Indiánmi.

⁵⁰ RAKOVÁ, S. - OPATRŇÝ, J.: *USA*. 2003, s. 23.

⁵¹ TINDALL BROWN, G. – SHI, DAVID E.: *America: A Narrative History*. s. 74.

⁵² HISTORY OF THE USA. Puritans law and character. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: <<http://www.usahistory.info/NewEngland/Puritans.html/>>

Osídlit „Nový svet“ sa pokúšalo niekoľko európskych štátov. Prvé kolónie zakladali krajiny ako Španielsko, Francúzsko, či Anglicko, avšak tieto sa nedokázali adaptovať na podmienky nového kontinentu.⁵³

Najznámejšou kolóniou, ktorá zlyhala, bola anglická kolónia Roanoke, založená v roku 1587. Jej zlyhanie spočívalo najmä v skutočnosti, že osadníci podcenili prípravu a nezačali plynulo s hospodárskou činnosťou na mieste vylodenia. Nemali so sebou žiadne zásoby z Európy a taktiež nevedeli ako pestovať pôvodné plodiny.⁵⁴ Ich hlavným dôvodom pre cestu do Ameriky bol ekonomický úspech a vidina bohatstva. Pri prvom pokuse o osídlenie tvorili celú posádku iba muži, vojaci, ktorí neboli veľmi zhovievaví k pôvodným obyvateľom □ Indiánom a postupne sa ich snažili plieniť. Po niekoľkých mesiacoch sa prvým osadníkom minuli zásoby, takže anglický kapitán John White sa vrátil po viac dodávok do Anglicka. Kvôli Anglicko-španielskej vojne sa nemohol vrátiť ďalšie 3 roky. Po návrate na nový kontinent nenašiel po zanechanej kolónii žiadne stopy.⁵⁵

Ďalšími, ktorí sa pokúšali o osídlenie, boli puritáni. Puritáni mali oproti prvým osadníkom výhodu. Snažili sa hneď od začiatku pestovať a využívať pomoc Indiánov, ktorí ich naučili, ako využívať kontinentálnu pôdu. Taktiež sa snažili sa vytvoriť sociálny model založený na ich presvedčení a viere, nešlo im teda iba o ekonomický úspech. Na rozdiel od ich predchodcov sa snažili o vytvorenie prostredia s pravidlami a normami, ktoré mali zabezpečiť celistvosť kolónie.

Smer puritanizmu sa vymedzuje ako náboženská filozofia a intelektuálne zobrazenie „pravej“ spoločnosti, ktoré ovplyvnilo prvých obyvateľov Nového Anglicka. Tento smer mal nepochybne veľký vplyv na úspešný rozvoj Spojených štátov amerických, najmä vďaka schopnosti určovania a rešpektovania pravidiel. Dodatočným motivačným faktorom by sme mohli označiť aj snahu byť tými najlepšími, aby človek preukázal svoju oddanosť a nemožnosť zatratenia. Svojím náboženským presvedčením, dobrodružným duchom, intelektuálnymi názormi a hlavne túžbou po krajine, ktorá bude vzorom pre všetkých, sa nakoniec puritáni v duchu hesla „City upon a hill“ stali zakladateľmi novodobej Americkej civilizácie.

⁵³ MONACO RARE COINS. Early colonial failures. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: <<http://www.monacorarecoins.com/rare-coin-articles/early-colonial-failures/>>

⁵⁴ NATIONAL CENTER. The colony at Roanoke. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: <<http://www.nationalcenter.org/ColonyofRoanoke.html>>

⁵⁵ Ibid.

2.4 Pôsobenie puritánskej doktríny na americké hodnoty a myslenie

2.4.1 Individualizmus

Puritánstvo bolo základom pre súčasnú základnú hodnotu americkej spoločnosti: *individualizmus*. Tak ako puritánstvo, ktoré bolo produktom náboženských reforiem a dlhodobo si udržiavalo autoritu proti tradícii, aj individualizmus kladie veľký dôraz na sebestačnosť, súkromie, na vzájomný rešpekt a rozvíja silné sebauvedomenie, ktoré je citeľné v americkej kultúre dodnes.⁵⁶

2.4.2 Demokracia

Puritanizmus hral významnú rolu v zakladaní amerického demokratického režimu. Faktom je, že práve puritánska Mayflowerská zmluva z roku 1620 viedla k zrodu prvej americkej demokracie. Po spísaní zmluvy sa koncept suverenity, teda nezávislosti od Anglicka, začal šíriť medzi ostatné kolónie. Americká *demokracia* bola vždy považovaná za vzor západných demokracií. Aj deklarácia nezávislosti vyjadruje myšlienku rovnosti ako aj rovnakého práva na život. Po vojne za nezávislosť Spojené štáty pokračovali v ich systéme konštitučnej demokracie a štátna moc sa rozdelila na tri základné odvetia: exekutívu, legislatívu a judikatúru.⁵⁷

2.4.3 Oddanosť k vzdelávaniu

Puritáni mali horlivosť pre vzdelávanie, túžili po vzdelaní a osvietení každého, najmä obyčajných ľudí. Chceli, aby boli ľudia schopní čítať a porozumieť Biblii, pretože čítanie z nej bolo nutné na to, aby človek mohol žiť zbožný život. Pre puritánov bola hlavným cieľom vzdelávania kresťanská výchova a rast. Práve počas doby puritánov sa kladie dôraz na vzdelanie všetkých detí. Puritáni založili školu v roku 1635 prvú oficiálnu, ktorá bola pomenovaná: Latinská roxburská škola. O štyri roky neskôr, v roku 1639 bola založená prvá americká vysoká škola, Harvard. V roku 1647 vstúpil do platnosti zákon, podľa ktorého muselo každé mesto v Massachusetts zriadiť vzdelávaciu inštitúciu.

⁵⁶REVIEW OF EUROPEAN STUDIES. Puritanism and Its Impact upon American Values. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: <
http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ccsenet.org%2Fjournal%2Findex.php%2Fres%2Farticle%2Fdownload%2F4585%2F3924&ei=VrRxT5TELI-K4gTm-cWYDw&usg=AFQjCNG2vkvfOchZxQIKMIRDE3IpEEuBhw&sig2=waPR9uusXX9_5_E9VesVDA>

⁵⁷ Ibid.

Vzhľadom na puritánske vysoké nároky na vzdelanie bola úroveň negramotnosti v Novom Anglicku nižšia ako kdekoľvek inde v Amerike.

Puritáni boli zástancami humanitne orientovaného vzdelávania, aby mohli všestranne pôsobiť v rozličných oblastiach života. V 19. a 20. storočí sa táto americká dychtivosť po vzdelaní preukázala vo forme ohromného technologického pokroku a inovácií, ktoré v praxi realizujú či už verejné inštitúcie alebo súkromné podniky USA. Patrí tam rozvoj počítačov, elektronickej komunikácie a internetu, či silikónového priemyslu a vied.⁵⁸

2.4.4 Izolacionizmus

Prístup Spojených štátov k medzinárodnému spoločenstvu nevznikol naraz, v jednom presnom danom momente, ale vyvíjal sa dlhú dobu. V prvých rokoch po získaní nezávislosti bolo hlavným štátnym záujmom udržanie nezávislosti, čomu zodpovedala aj zahraničná politika USA. V týchto rokoch puritáni využívali formu politiky neangažovanosti □ neutralitu, ktorá bola pre nich nástrojom vyjednávania. Za typický izolacionistické stanovisko sa dnes považuje pohľad Thomasa Jeffersona na zahraničnú politiku Spojených štátov. Jefferson presadzoval názor, že vznikajúci americký národ môže veci demokracie najlepšie poslúžiť tým, že bude jej pozitívne stránky praktikovať doma.⁵⁹ Jefferson sa stal sa otcom izolacionistickej myšlienkovvej školy, ktorá hlásala, že USA najlepšie poslúžia svojim hodnotám, ak zdokonalia demokraciu doma.⁶⁰

2.4.5 Myslenie

Pokrokové myšlienky propagované puritánmi boli dôležitým východiskovým bodom pre americkú kultúru nie len preto, že práve oni boli prví v krajine, ale hlavne preto, že ponúkali nové spôsoby myslenia, ktoré sú dodes silno zakorenené v americkej kultúre.

⁵⁸ REVIEW OF EUROPEAN STUDIES. Puritanism and Its Impact upon American Values. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: <
http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ccsenet.org%2Fjournal%2Findex.php%2Fres%2Farticle%2Fdownload%2F4585%2F3924&ei=VrRxT5TELI-K4gTm-cWYDw&usg=AFQjCNG2vkfOczHZxQIKMIRDE3IpEEeuBhw&sig2=waPR9uusXX9_5_E9VesVDA>

⁵⁹ KISSINGER, H.: *Does America need a foreign policy?* : toward a diplomacy for for the 21st century. 2001. s. 27.

⁶⁰ KISSINGER, H.: *Does America need a foreign policy?* : toward a diplomacy for for the 21st century. 2001. s. 12.

Hoci mnoho puritánských myšlienok postupom času stratilo na význame, je dôležité uvedomiť si, že puritánski spisovatelia a myslitelia ako napríklad zakladateľ John Winthrop alebo Roger Williams ponúkali nové nápady v dobe, keď sa Amerika začala formovať nielen kultúrne ale aj spoločensky a politicky.

Puritánske myšlienky neboli nikdy úplne zabudnuté, iba upravené tak, aby vyhovovali riešeniu súčasných problémov. V *The Journal of John Winthrop*⁶¹ sa nachádza mnoho nápadov, ktoré sú stále prítomné v modernej americkej kultúre a sú dopredu preskúmané. Tým, že sa tieto spisy zachovali, je možné skúmať ich a sledovať vývoj z koloniálnej na modernú Ameriku.⁶²

Po 17. storočí puritáni ako politické entity takmer vymizli, ale puritánske postoje a etika pretrvali a mali vplyv na americkú spoločnosť. Ekonomický úspech, samostatnosť, rozvoj priemyslu a energetiky aj prostredníctvom nich ovplyvnili moderný sociálny a hospodársky štát.⁶³

⁶¹ Denník guvernéra Johna Winthropa uznaný ako centrálny zdroj pre históriu Massachusetts v 1630s a 1640s. Winthrop v ňom zaznamenával najmä náboženské a politické udalosti

⁶² ARTICLE MYRIAD. Puritan Influences on Modern American Culture and Thought. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.articlemyriad.com/puritan-influences-modern-american-culture-thought/> >

⁶³ INFO PLEASE. Puritanism: Influence on American Society. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.infoplease.com/ce6/society/A0860592.html> >

3. Zlomové body pôsobenia puritánskej doktríny na spoločnosť USA

Pôsobenie prvých osadníkov a obyvateľov súčasných Spojených štátov amerických sa nepochybne prejavilo v niekoľkých historicky významných medzníkoch. Vplyv puritánskej doktríny na politický, ekonomický a kultúrny rozvoj USA sa viaže na viacero rôznorodých aspektov, ktoré na jednej strane ovplyvnili každodenný život obyvateľov USA a na strane druhej prispeli k formovaniu ich osobitného štýlu. Ešte aj v súčasnosti, aj napriek globalizácii, nie je zložité odhaliť a definovať rozdiely v postojoch, prejavoch a správanií či už politických predstaviteľov, umelcov, ako aj osobností z akademického prostredia USA.

V USA sa puritanizmus neskôr konfrontoval s ostatnými ideami, až prišlo k zmiešaniu jeho klasických ideí s novodobými myšlienkami. Stal sa súčasťou špecifickej americkej kultúry, civilizačného prúdu, ktorý sa v 19. storočí začal definovať ako taviaci kotol. Zatiaľ čo v Európe puritánske myšlienky ostali marginálnym prúdom a pretrvávajú vo forme kresťanskej demokracie, v USA si ich osvojili obidve hlavné politické strany. USA je krajinou, ktorá vznikla na základe ideálov, potrieb reálnych ľudí, nie len ich elít a duchovenstva. Jedným z riadiacich princípov, na ktorých bola založená identita slobodných obyvateľov nového sveta, bola myšlienka vytvorenia ideálnej obce, takzvaného mesta na kopci, ktorej sa podrobne budem venovať v podkapitole 3.1. Vďaka tejto myšlienke a spoliehaniu sa na vlastné kritické myslenie obyvateľa kolónií pomerne rýchlo pochopili, že pod nadvládou Veľkej Británie nebude možné realizovať svoje ciele. Boj o nezávislosť je preto potrebné považovať za nevyhnutný a priamy dôsledok realizácie puritánskych zásad v praxi. Idey sa darilo presadzovať v rámci vlastného územia, menej už na medzinárodnej scéne. V snahe uchrániť si svoje hodnoty a upevniť mocenské postavenie dospelá elita USA k potrebe sústrediť sa len na západnú pologuľu. Už štyri desaťročia po prijatí federálnej ústavy krajina prijala vlastnú izolacionistickú doktrínu.

Ďalej sa budeme podrobne venovať jednotlivým vybraným prvkom puritánskej doktríny a ich presadeniu v praxi.

3.1 Koncept „City upon a hill“

Tak, ako sme v podkapitole 2.2 spomínali, Mesto na kopci je výraz, ktorý sa dostal do americkej histórie v roku 1630, kedy John Winthrop predniesol kázeň plaviacim sa puritánom z Anglicka do nového sveta.

Keďže všetci puritáni sa striktne držali monasterického výkladu Biblie, aj Winthropova kázeň bola odvodená z evanjelia podľa Matúša (Matúš 5:14) a hovorí: „Vy ste svetlo sveta. Mesto, ktoré je na kopci nemôže zostať skryté.“⁶⁴

Práve touto myšlienkou vodca puritánov predstavil novým kolonistom koncept krajiny, ktorú bude sledovať celý svet a zároveň sa stane príkladom pre všetky ostatné kolónie, ktoré ju budú nasledovať. Winthropova kázeň viedla k všeobecnej viere, že Spojené štáty americké sú Božou krajinou, ktorú označil za „žiariace mesto na kopci“, príklad americkej výnimočnosti.⁶⁵

Koncepcia mesta na kopci, je myšlienkou ideálne spravovanej spoločnosti. Hlavným cieľom je vybudovanie takej spoločnosti, ktorá bude ideálom nielen pre puritánov, ale aj pre celý svet. Keďže zákon Boží je univerzálny, puritáni vybudovali spoločnosť podľa božích zákonov, teda univerzálnu spoločnosť. Z toho v podstate vyplýva, že tento model možno používať za meradlo pre iné spoločnosti a na základe neho je možné vytvárať hodnotové úsudky. Ako príklad posluží označenie sovietskeho zväzu Ronaldom Reaganom počas studenej vojny za „ríšu zla“⁶⁶. Tým že USA sú sa sami na základe puritánskeho učenia pokladajú za správne spravovanú spoločnosť, vláda USA má „vždy“ pravdu a teda, USA má na základe tejto implikácie právo pôsobiť ako takzvaný „svetový policajt“ a kontrolovať ostatné krajiny. Spojené štáty americké môžu aj vojensky zasahovať do vnútorných záležitostí iných štátov, ktoré sa spravujú inými princípmi, napríklad v Afrike (Somálsko, Rwanda), Ázii (Kuvajt, Irak, Afganistan) ale aj v nedávnej minulosti na Balkáne (Srbsko).

3.2 Boje o nezávislosť

3.2.1 Spolupráca s Anglickom

⁶⁴ MEMORY WEBS. Thanksgiving: Message City on a Hill - 1630. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < http://memorywebs.org/Thanksgiving_Winthrop_.htm >

⁶⁵ HERMANN, V., Doriss. „A Shining City upon a Hill“. [online]. 24. 9. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < <http://dorisvhermann.blogspot.com/2011/09/shining-city-upon-hill.html> >

⁶⁶ Ríša zla (z anglického výrazu. Evil Empire) je termín, ktorým americký prezident Ronald Reagan označil Sovietsky zväz..

Medzi trinástimi kolóniami a Anglickom pretrvávali dlhodobo dobré vzťahy, na základe vzájomného rešpektu a spolupráce. Bezpečnosť osád bola zabezpečovaná britskou armádou. Z pohľadu Veľkej Británie predstavovali kolónie konzumentov jej vlastnej produkcie, čím prispievali k jej ekonomickému rastu.

Po vypuknutí sporov vo vzťahoch začali kolonisti, puritáni, riešiť otázku, do akej miery musí jednotlivec poslúchať vyššie nadriadenú moc.

Prevažnú časť kolonistov tvorili puritáni, ktorí pôvodne pochádzali z Anglicka, odkiaľ sa presunuli do Ameriky kvôli nepochopeniu ich náboženského presvedčenia a potreby reformácie. Prísne mravné normy, ktorými sa vždy riadili si preniesli aj do Nového Anglicka. Základom celého puritánskeho smeru, pôsobiaceho v novej krajine bola najmä myšlienka, že celý svet je „zlý“ a jedine puritáni, ktorí v ňom majú svoje poslanie ho dokážu „polepšiť“. Charakteristiky, ktoré ovplyvňovali rodia sa americkú identitu boli teda najmä v prvom rade prísna morálka, pracovitosť a šetrnosť puritánov. Anglická vláda rešpektovala vnútorný život osád a umožňovala im, aby si, okrem colnej politiky, ktorú spravovalo Anglicko, autonómne spravovali vlastné záležitosti. Hospodársky vývoj osád bol dlho úspešný, čo naznačoval aj počet obyvateľov v nich, ktorý sa zvyšoval.

3.2.2 Spory s mocnosťou a dosiahnutie nezávislosti

V roku 1758 Británia spolu s kolonistami zvíťazila v súperení s Francúzskom o územia na americkom kontinente. Anglicko stanovilo pre kolonistov hranice, ktoré mali byť rešpektované pri rozširovaní územia západným smerom.⁶⁷ Británia sa stávala silnejšou, čo sa prejavilo na skutočnosti, že začala obmedzovať práva kolonistov.⁶⁸ Prvé obmedzenie prišlo v marci 1766, keď anglický parlament prijal takzvaný „Declaratory Act“, ktorým vyhlasoval, že má právo kedykoľvek schvaľovať ľubovoľné opatrenia pre všetky anglické územia -teda aj pre americké osady)⁶⁹. Tento zákon, samozrejme, odmietali kolonisti, ktorí nechceli prísť o svoju znovuobjavenú slobodu. Americké osady začali presadzovať svoje prirodzené práva⁷⁰. Najznámejším vyjadrením nespokojnosti voči anglickej politike bola udalosť nazvaná „bostonský čajový večierok“ alebo „bostonské pitie čaju“ z dňa 16.

⁶⁷ SPARK NOTES British ascension. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <
<http://www.sparknotes.com/history/american/frenchindian/section6.rhtml> >

⁶⁸ HISTORY OF WAR. American war of independence. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <
http://www.historyofwar.org/articles/wars_american_independence.html >

⁶⁹ CONSTITUTION. American war of independence. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <
http://www.constitution.org/bcp/decl_act.htm >

⁷⁰ práva, ktoré podľa nich človeku nesmie odobrať žiadna svetská moc

decembra 1773, kedy kolonisti prenikli na britskú obchodnú loď kotviacu v Bostone a celý jej náklad čaju vyhádzali do mora.⁷¹ V septembri roku 1774 sa zišli zástupcovia všetkých osád na spoločnej porade vo Filadelfii (Prvý kontinentálny kongres), kde vyzvali osadníkov, aby začali ozbrojenú domobranu. V roku 1775 zasadol druhý kontinentálny kongres, na ktorom sa zhodli všetci zúčastnení dohodli, že ak sú kolonistom upierané prirodzené práva, je ich právom a dokonca povinnosťou obhájiť svoju slobodu. Pre puritánov to znamenalo bojovať za úplnú nezávislosť, ktorú dosiahli 4. júla 1776.⁷²

Na vyhlásení nezávislosti sa podieľal aj Thomas Jefferson, ktorý pôsobil ako právnik v prvej založenej kolónii Virgínia. Hlavné myšlienkové prúdy, ktoré Jefferson v dokumente rozvíja pochádzajú priamo od puritánov.⁷³ Sú to práve tie myšlienky, ktoré ich priviedli do Ameriky a ktoré vychádzajú z presvedčenia, že všetky štáty by mali mať svoje normy a pravidlá, ktorými sa majú riadiť. Samozrejme, podľa puritánov boli tieto pravidlá aj božími pravidlami.

V 19. a 20. storočí sa práve na tomto základe zo Spojených štátov amerických vybudoval štát ktorý sa v svojom rozhodovaní drží pravidiel, aké dodržiavala aj jeho zakladatelia, puritáni. Patrí sem sloboda, pravda, právo jednotlivca. Toto sú zároveň pojmy, ktorými sa riadi vnútorná i zahraničná politika USA. Dokladuje to napríklad skutočnosť že v 19. a na začiatku 20. storočia sa aj napriek presadzovaniu politiky izolacionizmu Spojené štáty americké zapojili do prvej a druhej svetovej vojny, kde bojovali proti „silám zla“. Nešli do vojny, ktorá by pre nich znamenala získanie územia, zapojili sa do nej z dôvodu presadzovania myšlienok humanizmu, slobody a ďalších ideálov, ktoré sú inšpirované aj biblickým učením, no taktiež aby oslabili ZSSR a mali slovo v povojnovom usporiadaní Európy.

3.3 Manifest Destiny

Manifest Destiny je pojem, ktorý do veľkej miery ovplyvnil americkú vnútornú politiku. Myšlienka existencie osudového predurčenia bola hnacou silou rozširovania Ameriky z východu na západ. Idea bola výrazne podporovaná prostredníctvom tlače, plagátov a ďalších médií. Najznámejší je obraz Kolumbie (ktorá zobrazuje Spojené štáty

⁷¹ BOCKOVÁ, V., HRÍVIKOVÁ, T., 2008. *British, American and Slovak studies*. e realie, s. 125

⁷² VÁLKA. Americká revolúce/ Válka za nezávislosť USA. [online]. 27.10.2004 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < http://www.valka.cz/clanek_10809.html >

⁷³ USA INFO. Deklarácia nezávislosti. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné na internete: < <http://www.infoplease.com/ce6/society/A0860592.html> >

americké), ako smeruje na západ a snaží sa šíriť pokrok, čo autor zobrazuje elektrickými drôťmi. Manifest Destiny nebol sám oficiálnou vládou politikou, ale viedol k prijatiu niekoľkých právnych predpisov, akým bol napríklad Homestead Act⁷⁴, ktorý vyzýval ku kolonizácii západu a zisku nového územia a priamo udeľoval osadníkom právo na vlastníctvo určenej výmery pôdy. Manifest Destiny bola koncepcia, podľa ktorej bolo predurčené, aby sa Spojené štáty americké šírili na západ smerom k Pacifiku.⁷⁵

Prvýkrát sa v amerických dejinách s týmto pojmom stretávame v 40 rokoch 19. storočia v novinách United States Magazine and Democratic Review. Tam ho americký novinár a Demokrat John I. O' Sullivan, použil v roku 1845 v článku o pripojení Texasu. V ňom píše že Americkým predurčením osudu bolo rozšírenie amerického územia na celý kontinent a odporúča, že práve expanziou by sa Spojené štáty mohli stať významnou politickou a sociálnou veľmocou. Práve tu môžeme vidieť aj myšlienku City upon a hill, ktorá motivuje snahu stať sa tým najlepším, ktorého budú všetci nasledovať. Tento výraz sa objavil znovu v tom istom roku v denníku New York Times v kontexte jednaní britskej vlády o Oregone.⁷⁶

Samozrejme, expanzia USA smerom na západ začala skôr ako sa rozšírila idea Manifest Destiny. Myšlienky osudu predurčenia siahajú až do 17. storočia, kedy dnešné územie Spojených štátov amerických osídľovalo mnoho náboženských entít, ktoré boli v Európe prenasledované, medzi nimi aj puritáni.

Už v roku 1803 vláda USA kúpila od Francúzska jeho kolóniu Louisianu (pomenovanú po francúzskom kráľovi Ľudovítovi). Touto kúpou (The Louisiana Purchase) sa územie USA zväčšilo o 23%.⁷⁷

Od roku 1840 začala expanzia západným smerom naberať tempo. Ľudia žijúci na pobrežiach preplneného východu sa nechávali lákať na západ sľubmi lacnej pôdy a otvoreného priestranstva. Objav zlata pri mlyne Sutter v roku 1848 prinútil tisíce osadníkov

⁷⁴ je jedným z troch právnych predpisov Spojených štátov, ktorý priznáva žiadateľovi bezplatné nadobudnutie poľnohospodárskej pôdy takzvanej usadlosti, ktorá má veľkosť 160 akrov z nerozvinutej krajiny na západ od rieky Mississippi

⁷⁵ WISEGEEK. What is manifest destiny. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.wisegeek.com/what-is-manifest-destiny.htm> >

⁷⁶ HISTORY ON THE NET. American West- Manifest Destiny. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.historyonthenet.com/American_West/manifest_destiny.htm >

⁷⁷ LEGENDS OF AMERICA. The Louisiana Purchase. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.legendsofamerica.com/ah-louisianapurchase.html> >

opustiť svoje domovy na východe a presťahovať sa na západ do Kalifornie za vidinou bohatstva.⁷⁸

Novo získané územie bolo vnímané ako zdroj budúcej potenciálnej moci krajiny a toto vnímanie vlastnej moci do istej miery prispelo k vytvoreniu predpokladov pre neskorší vznik agresívnej expanzionistickej politiky, ktorá sa vo svojej podstate oveľa líšila od európskych imperialistických mocností (zjavný odklon od pôvodnej myšlienky založenia novej spoločnosti, vybudovanej na spravodlivých základoch a princípoch božieho univerzálneho práva). Je teda možné povedať, že myšlienka Manifest Destiny paradoxne z pôvodného šírenia územia „dokonalejšieho“ prispela k presadeniu budúcich imperiálnych ambícií USA.

3.4 Monroeova doktrína

Prezident J. Monroe vyhlásil 2. decembra 1823 vo svojom každoročnom posolstve Kongresu vyhlásil, že chce, aby sa americké kontinenty stali slobodnými, čo by znamenalo nezávislosť od európskeho vplyvu.⁷⁹ Vo svojom prejave vyslovil svoju myšlienku novej politiky, ktorá znamenala, že Spojené štáty americké sa nebudú posudzovať ako možné kolonizačné územie pre európske krajiny. Akýkoľvek pokus niektorej z európskych krajín o kolonizáciu, či získanie územia na americkom kontinente by bol zo strany USA považovaný za porušenie mieru a bezpečnosti. Monroeova doktrína teda predstavuje politické princípy, ktorými sa riadili zahraničné politické vzťahy Spojených štátov amerických v 19. storočí.⁸⁰

Hlavnou myšlienkou bolo výstižné heslo: „Európa Európanom - Amerika Američanom“, čo by sme mohli preložiť ako nárok obyvateľov Ameriky na svoje územie. Podľa Monroeovej doktríny sa však celý americký kontinent (teda aj Latinská Amerika) pokladá za sféru vplyvu výlučne Spojených štátov amerických. Táto doktrína teda tvorila aj podstatu zahraničnej politiky voči krajinám Latinskej Ameriky. V praxi to znamenalo akýkoľvek potláčanie, či anexie latinskoamerických štátov zo strany európskych krajín. Spojené štáty americké teda často využívali svoje postavenie „ochrancu“ a sami si niektoré

⁷⁸ HISTORY ON THE NET. American West- Manifest Destiny. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.historyonthenet.com/American_West/manifest_destiny.htm >

⁷⁹ OUR DOCUMENTS. Monroe Doctrine. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=23> >

⁸⁰ US HISTORY. World affairs 1823 . [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.u-s-history.com/pages/h255.html> >

územia privlastňovali.⁸¹ Čo sa týka zahraničných vzťahov s európskymi mocnosťami, USA sľubovali nezasahovanie do európskych medzinárodných vzťahov, čím začali presadzovať politiku izolacionizmu.⁸²

Samotné presadzovanie politiky izolacionizmu, ale neznamenalo aj jej dodržiavanie a tak sa niekoľkokrát v dejinách Spojených štátov stalo, že táto politika bola porušená.

Prvýkrát boli porušené zásady tejto zahraničnej politiky porušené prezidentom Theodorem Rooseveltom, keď Spojené štáty americké dobyli Filipíny, ktoré sa stali novým americkým územím. „No aj po tomto momente v krajine naďalej pretrvávala ilúzia, že bude možné udržať politiku izolacionizmu aj po vypuknutí prvej svetovej vojny.“⁸³

Druhýkrát boli izolacionistické princípy porušené počas prvej svetovej vojny. USA sa pôvodne nechceli pripojiť k žiadnemu bojujúcemu bloku, no nevyhnutnosť vstupu do európskej vojny potvrdil prezident Woodrow Willson po napadnutí americkej lode Lusitánia nemeckými ponorkovými loďami neďaleko Britských ostrovov. Intervencia USA vo vojne bola výsledkom nielen ponorkovej vojny, ale aj skutočnosti že existovali obchodné a finančné vzťahy medzi USA a krajinami Dohody, ktoré predurčili prechod od neutrality k objektívnej vzájomnej podpore. Woodrow Wilson potreboval pôsobiť medzi víťaznými mocnosťami na to, aby presadil svoju víziu nového usporiadania sveta. Tu môžeme opäť vidieť vplyvy puritánskej doktríny, na základe ktorej chcel založiť ideálnu (celosvetovú) spoločnosť s presnými pravidlami. Keďže zahraničná politika voči krajinám Latinskej Ameriky bola stále platná, USA si do vojny so sebou povolali (formálne) aj latinsko-americké štáty.⁸⁴

Po skončení prvej svetovej vojny zaviedli Spojené štáty americké opäť politiku izolacionizmu. Ako dôkaz jej dodržiavania môžeme uviesť odmietnutie vstupu do Spoločenstva národov, či nezúčastnenie sa druhej svetovej vojny v Európe (až do okamihu napadnutia americkej námornej základne Pearl Harbor– vojna však bola vyhlásená Japonsku).⁸⁵ Tretie porušenie politiky nastalo až momentom vypovedania vojny Spojeným

⁸¹ COJECO. Monroeova doktrína. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=61408htm >

⁸² INFOGLOBE. Monroeova doktrína II. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < www.infoglobe.sk/zaujímavosti/monroeova-doktrina-ii/ >

⁸³ GREGUŠ, Peter, BRITSKE LISTY. Konferencia vo Versailles. [online]. 20.2.2004 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://blisty.cz/art/17072.html> >

⁸⁴ GREGUŠ, Peter, NOVÉ SLOVO. Pravda a propaganda. [online]. 18.12.2002 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.noveslovo.sk/printClanok.php?c=19498> >

⁸⁵ KLUB V TN. Vstup USA do 2. Svetovej vojny. [online]. 20.12.2011 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.klubvtn.info/info_216.htm >

štátom zo strany Nemecka. Monroeova doktrína teda prakticky zanikla práve vstupom USA do druhej svetovej vojny a následným vznikom studenej vojny.

Čo sa týka latinskoamerických území a zasahovania USA do ich rozvoja, aj toto sa v 20. storočí začalo stávať minulosťou. Po nástupe G. W. Busha do funkcie prezidenta, sa USA snažili orientovať skôr na arabské štáty (predstavujúce nielen teroristickú hrozbu ale aj surovinovú základňu) a kontrola nad Latinskou Amerikou postupne strácala. Dnes sa štáty ako Argentína, či Brazília považujú za samostatné veľmoci.

„USA boli známe svojou politikou izolacionizmu, ktorá, pokiaľ by nebola porušená, by znamenala úplne iné výsledky oboch svetových vojen a dnešný svet bez nej by vyzeral celkom inak“⁸⁶

3.5 Idea americkej výnimočnosti

Už vyššie uvedený koncept „City upon a hill“, ako aj „Manifest Destiny“ v súvislosti s vnímaním USA ako spoločnosti založenej na univerzalistických ideáloch a božích zákonoch vyústili do vlastného vnímania výnimočnosti Spojených štátov amerických vo svete.

Štát, ktorý sám seba považuje za materializáciu ideálnej spoločnosti, sa na účely svojej vlastnej politickej sebaidentifikácie nevyhnutne potreboval odlišiť od krajín, ktorých politické zriadenie vychádzalo z iných ideových princípov. Proces formovania amerického národného povedomia, ktorý síce prebiehal v rovnakom čase ako vo viacerých európskych krajinách, ale bez vlastnej histórie, bol výnimočný tým, že v krajine neexistovala dichotómia medzi pokrokovými zmýšľajúcimi dopredu hľadiacimi intelektuálmi a feudálnym establišmentom pozostávajúcim zo síl brániacich sa spoločenskému pokroku. Prakticky celá americká spoločnosť bola (a môžeme povedať, že stále je) progresívna, nezaťažaná dedičstvom stáročí mocenských bojov a nemennosti ustálených štruktúr usporiadania spoločnosti. Bola nová, slobodná a preto výnimočná.

Spojené štáty boli vytvorené ako greenfield projekt 17. storočia a práve v tom spočíva ich výnimočnosť. Na túto skutočnosť poukázal už pred takmer dvoma storočiami francúzsky politický mysliteľ Alexis de Tocqueville. V jeho práci *Demokracia v Amerike*

⁸⁶ KUČER, Maxim. INFOGLOBE. Monroeova doktrína II. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < www.infoglobe.sk/zaujímavosti/monroeova-doktrina-ii/ >

vyjadruje názor, že americká výnimočnosť⁸⁷ spočíva v presvedčení samotných Američanov, že neexistuje žiadna iná krajina, ktorá by bola podobná americkej demokracii.⁸⁸ Celá myšlienka má opäť puritánske korene založené na viere v Boha a jeho prozreteľnosť. Puritáni boli presvedčení, že oni sú tými pravými, ktorých si Boh vybral, aby viedli všetky ostatné národy sveta, čo obrazne spomenul aj vodca anglických puritánov John Winthrop vo svojej myšlienke „City upon a hill“, podľa ktorej by sa kolónia v Novom Anglicku mala stať modelom a príkladom pre zvyšok sveta.

3.6 Boj proti komunizmu

Predstava vlastnej krajiny ako materializácie božského plánu puritánskeho myslenia a potreba jeho šírenia vo svete našla svoj osobitný odraz v zahraničnej politike USA. Z pôvodne na izolacionistickom princípe založených priorít vlastnej ochrany a nezasahovania sa zo Spojených štátov stal počas 20. storočia „svetový policajt“. Nedošlo k tomu však len kvôli veľkosti krajiny a mocenskej prevahe jej ozbrojených síl. Vedenie sveta so sebou nesie aj zodpovednosť a USA sa jej radi ujali. V uplynulom storočí sa ideologický boj vyhrotil najskôr medzi fašizmom a demokraciou, neskôr, po druhej svetovej vojne sa stal hlavným myšlienkovým protivníkom západnej liberálnej demokracie komunizmus.

Komunizmus je ideológia, založená na myšlienke beztriedneho usporiadania spoločnosti. Tento systém myslenia sa najsilnejšie prejaví v bývalom Sovietskom zväze, kde si štát podmanil skoro všetky výrobné faktory no aj fabriky, železnice do spoločného vlastníctva. Diktátori, ktorý pôsobili v tom čase na čele Sovietskeho zväzu, tvrdo potláčali osobné práva ľudu.⁸⁹ Toto potvrdzuje fakt, že komunizmus je ideológia, ktorá zásadne vystupuje práve proti individualizmu, presadzovanému zo strany Spojených štátov amerických.

S komunizmom, ako s ideovým nepriateľom bojovali USA na viacerých frontoch. Už začiatkom 50. rokov v USA začali vnútropolitické perzekúcie⁹⁰, ktorých iniciátorom bol americký senátor Joseph McCarthy. Tento známy demagóg vystavil v mene boja proti aktivitám ohrozujúcim americký štýl života perzekúcii stovky ľudí. „Pre viac ako 10 000

⁸⁷ Z anglického výrazu American exceptionalism

⁸⁸ De TOCQUEVILLE, Alexis: *Democracy in America*. 1838. s. 36

⁸⁹ WORLD OF HISTORY. Komunizmus. [online]. 29.11.2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://worldofhistory.blog.cz/0611/komunizmus> >

⁹⁰ EMBUCK. Aké vnútropolitické faktory ovplyvňovali pôsobenie USA na začiatku Studenej vojny? [online]. 8.12.2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://www.embuck.com/fses/ake-vnutropoliticke-faktory-ovplyvnovali-posobenie-usa-na-zaciatku-studenej-vojny/> >

občanov USA, ktorí sa ocitli na tzv. čiernych listinách znamenala [táto politika] stratu práce a pre mnohých aj zničenie života, a to len preto, lebo poznali nesprávnych ľudí..“⁹¹ McCarthyho kariéra skončila, po tom, ako mu americký senát zabránil pred ním vystupovať.⁹²

Po istom oteplení vzťahov so Sovietskym zväzom a východným blokom sa silný ideologický boj opätovne prejavil počas vlády Ronalda Reagana v 80. rokoch 20. storočia. Tento konzervatívny politik vychádzal zo základných princípov americkej tradície. Akcentoval rozpory medzi politickými ideálmi USA a krajín východného bloku, a to tak, že Sovietsky zväz nazýval „ríšou zla“. To ho oprávňovalo použiť všetky dostupné finančné zdroje na to, aby dokázal dominanciu USA. USA a ZSSR zintenzívnili preteky v zbrojení. Ronald Reagan navrhol „extrémne nákladný vesmírny protiraketový systém Strategic Defense Initiative (SDI), známy ako Star Wars. Systém mal pomocou satelitov zabezpečiť komplexnú ochranu pred nepriateľskými raketami pomocou satelitov.“⁹³

Aj napriek neúspechu tohto programu sa v konečnom dôsledku podarilo dosiahnuť cieľ. Spojné štáty americká vyhrali. K víťazstvu im dopomohla húževnatosť, snaha byť najlepší a presvedčenie, že robia správnu vec. Práve tieto vlastnosti sú zakorenené v americkej kultúre ešte od čias puritanizmu.

Sovietsky zväz kvôli nižšej ekonomickej výkonnosti nezvládol vlastné obrovské výdavky na zbrojenie a finančná vyčerpanosť, ako aj ideologické nejasnosti o ďalšom smerovaní krajiny nakoniec viedli v roku 1991 k jeho rozpadu.⁹⁴

Vďaka trhovému hospodárstvu a motivačnému prostrediu, ktoré praje inováciám sa USA podarilo udržať si vysoké tempo rastu výdavkov na obranu a zároveň zabezpečiť vysokú životnú úroveň obyvateľstva. Aj toto je jedným z aspektov puritánskeho učenia. Kultúra úspechu, ktorá sa vytvorila na základe doktríny predurčenia a ktorá potom viedla ľudí k väčšej snahe v živote uspieť, čo spôsobilo vyššiu tendenciu jedincov snažiť sa vybočiť z priemeru, vyššiu ochotu riskovať a tým pádom aj mieru inovácií. Okrem toho sa USA práve z tohto dôvodu stali lákadlom pre kvalifikovaných a podnikavých imigrantov z celého sveta, ktorí mali tiež nemalú zásluhu na konečnej ekonomickej prevahe krajiny.

⁹¹ Ibid. Viac na: Blacklists and Other Economic Sanctions from Ellen Schrecker, THE AGE OF MCCARTHYISM: A BRIEF HISTORY WITH DOCUMENTS. (Boston: St. Martin's Press, 1994)

⁹² CULTURE WORLD. Začiatok studenej vojny a USA. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://cultureworld.wz.cz/historia/mcc.php> >

⁹³ TECH PORTAL. Preteky v zbrojení USA vs. ZSSR (časť 2 – od 1960). [online]. 29.11.2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://www.techportal.sk/armada/324-preteky-v-zbrojeni-usa-vs-zssr-cast-2> >

⁹⁴ INFOWEBY. Michail Sergejevič Gorbačov - Reformy v ZSSR [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://www.infoweby.sk/spolocnost/osobnosti/190-michail-sergejevic-gorbacov-reformy-v-zssr> >

Záver

Odchod puritánov z Anglicka kvôli nepriaznivým náboženským pomerom, nedostatočnej reformácii a nesúhlasným názorom anglických monarchov znamenal pre USA kľúčový moment tvorby ich vlastnej identity. Na základe príchodu európskych osadníkov sa Spojené štáty americké začali formovať nielen po teritoriálnej stránke, ale najmä z kultúrneho hľadiska.

Puritánska vetva anglickej cirkvi zastávala potrebu radikálnejšieho, reformnejšieho a hlavne nového náboženského prostredia, ktorého sa jej v Európe nedostávalo. Napriek možnosti rizika sa rozhodli presadzovať svoje myšlienky slobodne a odísť nového sveta, kde by mohli žiť slobodne a podľa božích zákonov. Vďaka ich morálke, tvrdej práci a hlavne viere vybudovali niekoľko kolónií, ktorým sa na rozdiel od predošlých pokusov o osídlenie kontinentu darilo. Hlavný rozdiel spočíval v celi, ktorý bol u puritánov zásadným spôsobom odlišný ako u prvých osadníkov. Puritánov poháňala viera a pocit slobody, zatiaľ čo prvých osadníkov z kontinentálnej Európy poháňal motív získania ekonomických statkov. Práve tieto vlastnosti sa po dobu niekoľkých storočí odrážali v myslení a konaní Američanov.

V práci sme poukázali na niektoré hlavné znaky odkazu puritánstva v myslení a charakteristike Spojených štátov amerických, čím sme naznačili mechanizmus, akým puritánska doktrína vplývala na rozvoj USA, čo bolo aj cieľom práce. Hlbším výskumom sme zistili, že najzávažnejší dopad na formovanie americkej spoločnosti a jej vývoj mali idey individualizmu, demokracie a izolacionizmu.

Individualizmus sa prejavuje dôležitosťou jedinca, jeho potrieb a slobôd. Známym historickým míľnikom bol boj o nezávislosť amerických kolónií od Anglicka.

USA samé seba považujú za vzor demokratického usporiadania a vlády pre iné krajiny, pretože na základe puritánskeho myslenia sú vyvolanou krajinou založenou puritánmi z božej vôle. Táto krajina má podľa princípu „City upon a hill“ niesť zodpovednosť a byť príkladom pre všetky ostatné krajiny sveta.

V neposlednom rade ide tiež o oddanosť k štúdiu a vede. Puritáni dbali na vzdelanie v kolóniách, snažili sa budovať vzdelávacie inštitúcie. Najznámejšiu americkú univerzitu ktorú založili bol Harvard.

Môžeme teda tvrdiť, že puritánska doktrína a na nej založené myšlienkové prúdy zásadným spôsobom prispeli k rozvoju Spojených štátov amerických po ideovej, politickej, ekonomickej či kultúrnej stránke, čo sme sa snažili preukázať aj v celej práci.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

BOCKOVÁ, V. - HRÍVIKOVÁ, T., 2008. British, American and Slovak studies. Bratislava : Vydavateľstvo EKONÓM, 2008. 299 s. ISBN 978-80-225-2645-6

KISSINGER, H.: Does America need a foreign policy? : toward a diplomacy for the 21st century. New York : Simon & Schuster, 2001, 318 s., ISBN 0-684-85567-4

RAKOVÁ, S. - OPATRŇÝ, J.: USA. Praha: Vydavateľstvo Libri, 2003, 255 s., ISBN 80-7277-157-4

RYKEN, L., 1991 Worldly saints: the Puritans as they really were. Vydavateľstvo Zondervan, 1991. 300 s. ISBN 9780310325017

TINDALL BROWN, G. – SHI, DAVID E.: America: A Narrative History. Vydavateľstvo W W Norton & Co Inc, 2009, 992s., ISBN 9780393934069

De TOCQUEVILLE, Alexis: Democracy in America. Vydavateľstvo G. Adlard 1838. 464s., [digitalizovaná forma]. Dostupné na internete <
http://books.google.sk/books?id=DUAvAAAAYAAJ&printsec=frontcover&dq=,+Alexis.+Democracy+in+America&hl=sk&sa=X&ei=UrN0T7HaMof44QSo3byPDg&redir_esc=y#v=onepage&q=%2C%20Alexis.%20Democracy%20in%20America&f=false>

Internetové zdroje:

ARTICLE MYRIAD. Puritan Influences on Modern American Culture and Thought. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete:
< <http://www.articlemyriad.com/puritan-influences-modern-american-culture-thought/>>

BEARDSLEY, John., Religious freedom. A model of Christian Charity. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete:
< <http://religiousfreedom.lib.virginia.edu/sacred/charity.html> >

BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

BOWDEN, Henry Warner. 2012. Puritanism, Puritans. [online]. 3.3.2012 [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://mb-soft.com/believe/txc/puritani.htm>>

BURTON, Edwin. Puritans. The Catholic Encyclopedia. [online]. [cit. 2011-11-20] Dostupné na internete: <<http://www.newadvent.org/cathen/12581a.htm>>

COJECO. Monroeova doktrína. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: <http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=61408htm>

CONSTITUTION. American war of independence. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: <http://www.constitution.org/bcp/decl_act.htm>

COUNTRY STUDIES. United states history. Massachusetts. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: <<http://countrystudies.us/united-states/history-7.htm>>

CULTURE WORLD. Začiatok studenej vojny a USA. [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: <<http://cultureworld.wz.cz/historia/mcc.php>>

DIELŇA SV. JOZEFA. Ťažké dejiny katolicizmu v anglicku. 10.7.2011 [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: <<http://dielnasj.blogspot.com/2011/07/tazke-dejiny-katolicizmu-v-anglicku-3.html>>

EMBUCK. Aké vnútropolitické faktory ovplyvňovali pôsobenie USA na začiatku Studenej vojny? [online]. 8.12.2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: <<http://www.embuck.com/fses/ake-vnutropoliticke-faktory-ovplyvnovali-posobenie-usa-na-zaciatku-studenej-vojny/>>

ENRICHMENT JOURNAL. Thomas Cartwright And English Presbyterianism [online]. [cit. 2011-11-30]. Dostupné na internete: <http://www.frontline.org.za/articles/thereformation_lectures.htm>

GLOBE THEATRE. Globe theatre and the Puritans. [online]. [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: < <http://www.globe-theatre.org.uk/globe-theatre-puritans.htm> >

GREGUŠ, Peter, BRITSKE LISTY. Konferencia vo Versailles. [online]. 20.2.2004 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://blisty.cz/art/17072.html> >

GREGUŠ, Peter, NOVÉ SLOVO. Pravda a propaganda. [online]. 18.12.2002 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.noveslovo.sk/printClanok.php?c=19498> >

HAMMOND, Peter. Frontline Fellowship. The Reformation. [online]. [cit. 2011-11-25]. Dostupné na internete: < http://www.frontline.org.za/articles/thereformation_lectures.htm >

HERMANN, V., Doriss. "A Shining City upon a Hill". [online]. 24. 9. 2011 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < <http://dorisvhermann.blogspot.com/2011/09/shining-city-upon-hill.html> >

HISTORY OF THE USA. Puritans law and character. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: < <http://www.usahistory.info/NewEngland/Puritans.html/> >

HISTORY OF WAR. American war of independence. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < http://www.historyofwar.org/articles/wars_american_independence.html >

HISTORY ON THE NET. American West- Manifest Destiny. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.historyonthenet.com/American_West/manifest_destiny.htm >

INFO PLEASE. Puritanism: Influence on American Society. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.infoplease.com/ce6/society/A0860592.html> >

INFOGLOBE. Monroeova doktrína II. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < www.infoglobe.sk/zaujímavosti/monroeova-doktrina-ii/ >

INFOWEBY. Michail Sergejevič Gorbačov - Reformy v ZSSR [online]. [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://www.infoweb.sk/spolocnost/osobnosti/190-michail-sergejevic-gorbacov-reformy-v-zssr> >

KIZER, Kay. Puritans. [online]. [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: <<http://www.nd.edu/~rbarger/www7/puritans.html> >

KLUB V TN. Vstup USA do 2. Svetovej vojny. [online]. 20.12.2011 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < http://www.klubvtn.info/info/info_216.htm >

KUČER, Maxim. INFOGLOBE. Monroeova doktrína II. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < www.infoglobe.sk/zaujimavosti/monroeova-doktrina-ii/ >

LEGENDS OF AMERICA. The Louisiana Purchase. [online]. 25.10.2008 [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.legendsofamerica.com/ah-louisianapurchase.html> >

MAYFLOWER HISTORY. Families in Plymouth. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth5.php> >

MAYFLOWER HISTORY. Church and religion. [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.mayflowerhistory.com/History/plymoth7.php> >

MEMORY WEBS. Thanksgiving: Message City on a Hill - 1630. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < http://memorywebs.org/Thanksgiving_Winthrop_.htm >

MILOŠŤ KRESŤANSKÉ SPOLOČENSTVO. Puritanizmus. Kométa Anglosaskej reformácie [online]. [cit. 2011-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.milost.sk/logos/clanok/puritanizmus> >

MONACO RARE COINS. Early colonial failures. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: < <http://www.monacorarecoins.com/rare-coin-articles/early-colonial-failures/> >

NAŠE DEJINY. Ako k nám prišli Vianoce. [online]. [cit. 2011-11-20]. Dostupné na internete: < <http://vargad.net/vianoce/vianoce.php> >

NATIONAL CENTER. The colony at Roanoke. [online]. [cit. 2012-01-26]. Dostupné na internete: < <http://www.nationalcenter.org/ColonyofRoanoke.html> >

NEW ADVENT. Predestination. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < <http://www.newadvent.org/cathen/12378a.htm> >

NNDB. John Winthrop. [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://www.nndb.com/people/575/000050425/> >

OUR DOCUMENTS. Monroe Doctrine. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=23> >

REVIEW OF EUROPEAN STUDIES. Puritanism and Its Impact upon American Values. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: <http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ccsenet.org%2Fjournal%2Findex.php%2Fres%2Farticle%2Fdownload%2F4585%2F3924&ei=VrRxT5TELI-K4gTm-cWYDw&usg=AFQjCNG2vkfOcHZxQlKMIRDE3IpEEeuBhw&sig2=waPR9uusXX9_5_E9VesVDA >

SPARK NOTES British ascension. [online]. [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < <http://www.sparknotes.com/history/american/frenchindian/section6.rhtml> >

TEACHERS. The Pilgrims and Puritans come to America. [online]. [cit. 2012-02-10]. Dostupné na internete: < http://teachers.henrico.k12.va.us/fairfield/saunders_d/homework/colonies/puritans.pdf >

TECH PORTAL. Preteky v zbrojení USA vs. ZSSR (časť 2 – od 1960). [online]. 29.11.2011 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://www.techportal.sk/armada/324-preteky-v-zbrojeni-usa-vs-zssr-cast-2> >

THE END TIME PILGRIM. Puritan history, past, present and future. [online]. [cit. 2011-11-30]. Dostupné na internete: < <http://endtimepilgrim.org/puritans.htm>>

THE THUDOR HISTORY. Mary I, Queen of England [online]. [cit. 2011-12-10]. Dostupné na internete: < <http://tudorhistory.org/mary/>>

THEOLOGY/ DOCTRINES. Puritanism [online]. [cit. 2011-12-27]. Dostupné na internete: < <http://www.matthew548.com/d-puritan.html> >

TW NOVINY. Vznik USA. 31.5.2009 [online]. [cit. 2012-01-14]. Dostupné na internete: < <http://www.tw-noviny.estranky.sk/clanky/amerika-v-minulosti/vznik-usa.html> >

US HISTORY. World affairs 1823 . [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.u-s-history.com/pages/h255.html> >

USA INFO. Deklarácia nezávislosti. [online]. [cit. 2012-03-17]. Dostupné na internete: < <http://www.infoplease.com/ce6/society/A0860592.html> >

VÁLKA. Americká revoluce/ Válka za nezávislosť USA. [online].27.10.2004 [cit. 2012-03-10]. Dostupné na internete: < http://www.valka.cz/clanek_10809.html >

WISEGEEK. What is manifest destiny. [online]. [cit. 2012-03-20]. Dostupné na internete: < <http://www.wisegeek.com/what-is-manifest-destiny.htm> >

WORLD OF HISTORY. Komunizmus. [online]. 29.11.2006 [cit. 2012-03-25]. Dostupné na internete: < <http://worldofhistory.blog.cz/0611/komunizmus> >